

Internetconsultatie Verkoopverbod tabak supermarkten

Woerden, 22 december 2022

Inleiding

Het Vakcentrum is de onafhankelijke belangenbehartiger en bewezen partner van zelfstandige detaillisten in food, non-food, fast moving consumer goods en franchisenemers. Met passie voor zelfstandig ondernemerschap behartigt het Vakcentrum de collectieve en individuele belangen van haar achterban. Met deze notitie maakt het Vakcentrum gebruik van de mogelijkheid een reactie in te sturen op de consultatie omtrent verkoopverbod tabak supermarkten.

Impact

Een groot gedeelte van de supermarktondernemers komt in de problemen door het aangekondigde verkoopverbod van tabak in supermarkten. Het zijn volgens het - in opdracht van het ministerie van VWS uitgevoerde - onderzoek ook 500 supermarkten die de deuren als gevolg van deze maatregel zouden moeten sluiten.

Let wel, het gaat daarbij niet per se om de omzet uit tabak die ze mislopen. Integendeel, volksgezondheid gaat elke ondernemer aan het hart. Het gaat met name om de reguliere omzet die vermindert als gevolg van het verkoopverbod. Immers, klanten die elders tabak moeten gaan kopen, zullen dan ook hun andere boodschappen in de buurt van dat verkooppunt doen.

Voor sommige ondernemers pakt de maatregel gunstig uit (dichtbij een, ook in de toekomst, toegestaan tabaksverkooppunt) en voor sommige ondernemers bijzonder ongunstig (geen toegestaan tabaksverkooppunt in de directe nabijheid). Het is een oneerlijke en onevenwichtige maatregel.

Sommige ketensupermarkten, veelal primaire supermarkten, hebben hun eigen klantenstroom en vanwege de breedte van het assortiment een relatief klein aandeel tabak.

Het is geen toeval dat juist een grote keten als eerste afscheid heeft genomen van tabak. Simpelweg omdat zij het zich kunnen permitteren met de breedte van hun totaalaanbod, omdat ze vaak in een omgeving zijn gevestigd waar meerdere winkels (dus ook een verkooppunt tabak) in de directe omgeving zijn gevestigd en omdat zij niet met franchisenemers, mkb-ondernemers, werken en de resultaten van slecht draaiende filialen kunnen compenseren vanuit beter draaiende supermarktfilialen. Er is ook nog een groep ondernemers die - wanneer er niet in de directe nabijheid een verkooppunt tabak overblijft - naast de supermarkt een eigen verkooppunt inrichten.

De veelal voor de klant secundaire, tertiaire supermarkten, ook van de bekende formules, zitten veelal in de dorpen en kleinere buurten en wijken. Zij hebben in hun directe nabijheid geen verkooppunt tabak.

Zij hebben de klant nodig die naast tabak in het verlengde nog allerlei andere boodschappen doet. Het zijn ook vaak supermarkten die veelal niet in de grootste bevolkingsconcentraties zijn gevestigd. Het effect op de totale tabaksverkoop in Nederland door een verbod in deze supermarkten (waar de tabaksverkoop al is afgedekt) zal dan ook minimaal zijn.

Het zijn echter wel juist die supermarkten die voor de leefbaarheid een meerwaarde hebben voor hun directe omgeving. Met het verdwijnen van de supermarkt - in sommige kernen de laatste winkel - komen vaak ook andere functies te vervallen, bijvoorbeeld post- en bankzaken, inclusief het afhaalpunt voor pakketten en andere services. Het verdwijnen van supermarkten zal daarnaast in veel gevallen ook direct leiden tot het wegvallen van naastgelegen winkels.

Uit onderzoek van DTNP blijkt dat meer dan 50% van de klanten die een supermarkt bezoekt ook een andere winkel bezoekt. (Vers)speciaalzaken hebben de beste overlevingskansen als ze direct naast een supermarkt gevestigd zijn zo blijkt uit hetzelfde onderzoek van DTNP.

Zelfstandige ondernemers zijn van grote meerwaarde voor de lokale gemeenschap. Zij sponsoren lokale verenigingen, zorgen voor veiligheid in de buurt en werkgelegenheid en geven steun aan scholen en voorzieningen voor ouderen. Bovendien vervalt een ontmoetingsplaats. Het wegvallen van de supermarkt leidt dan ook tot een directe aantasting van de leefbaarheid.

Kortom, het verkoopverbod heeft veel negatieve gevolgen. Dat is dan ook de reden dat het Vakcentrum tegen het verbod ageert. Dat is dus ook de reden dat wij onze leden hebben gewezen op het debat van 24 maart jongstleden. In het verlengde hiervan hebben ondernemers vervolgens hun, zeer persoonlijke, verhalen met de Kamerleden gedeeld.

Nogmaals, het gaat niet om de afhankelijkheid van tabak. De ondernemers zijn op de eerste plaats afhankelijk van klanten. Klanten (1 op 5) die in het verlengde van de aankoop van tabak hun winkelwagen vullen. Het zijn ook klanten die - helaas - niet stoppen met roken wanneer ze een paar kilometer meer moeten rijden. De onderzoeken waarnaar wordt verwezen zijn onvergelijkbaar met de Nederlandse situatie. Het is niet voor niets dat het SEO-onderzoek, zoals uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS, aangeeft dat er “geen consistent bewijs voor effecten van het beperken van het aantal verkooppunten op het aantal rokers” is. In buitenlandse studies is niet meegenomen dat de verkoopruimte voor tabak reeds is afgedekt en Nederland heeft landen die direct (dus niet door een zee/oceaan) grenzen aan Nederland. Consumenten steken eenvoudig de grens over en doen dan in het buitenland gelijk hun dagelijkse boodschappen. Creativiteit om de consument te verleiden is hier niet tegen opgewassen. Uitstel van deze maatregel voor deze groep totdat ook de andere verkooppunten tabak gesloten zijn is in onze ogen een reële optie.

Het is niet voor niets dat voormalig staatssecretaris Blokhuis in het begeleidend schrijven bij het onderzoek, waarin de impact van de maatregel is onderzocht, heeft aangegeven dat de sociaal economische effecten nadrukkelijk moeten worden meegewogen. Ook de huidige staatssecretaris Maarten van Ooijen heeft eerder aangegeven dat er bij een verbod rekening gehouden moet worden met de gevolgen voor de (kleine) supermarkten. In het voorstel zoals dat nu voorligt, wordt hierop teruggekomen en wordt in de ogen van het Vakcentrum geen rekening gehouden met de impact voor de (kleine) supermarkt! Er wordt verwezen naar retaildeals, maar de onlangs geïnitieerde retaildeals leggen de focus geheel op de binnenstad. Het is dan vreemd om hiernaar te verwijzen als een soort ‘compensatie’. De supermarkten die in de problemen komen door een verbod schieten niets op met een retaildeal.

Alternatief

De negatieve impact van een verbod voor de (kleine) supermarkt en haar omgeving is voor het Vakcentrum hét argument om te pleiten voor *uitstel* van de invoering van het verbod tot verkoop in supermarkten en als dat niet mogelijk is dan tenminste een uitzonderingspositie voor een deel van de supermarkten.

De uitzondering kan in een extra artikel worden opgenomen:

Als het dichtstbijzijnde verkooppunt tabak verder dan 2,5 kilometer is verwijderd van een verkooppunt waarvan het assortiment in overwegende mate bestaat uit eet- en drinkwaren is het toegestaan voor dit verkooppunt - conform de wettelijke bepalingen voor een speciaalzaak - tabak te verkopen.

Een dergelijke bepaling moet nog verder afgebakend worden door hieraan een bepaalde periode te koppelen. Bijvoorbeeld parallel aan de uitfasering van speciaalzaken. In het verleden is dit 'afstand' criterium ook gebruikt voor met name UAD-producten. Het blijkt dus uit het verleden dat dit een maatregel is die relatief eenvoudig is te formaliseren. Wanneer er wordt ingezoomd op welke supermarkten dan in aanmerking komen voor deze vrijstelling zullen dat nagenoeg uitsluitend de kleine supermarkten zijn.

Het Vakcentrum vertrouwt op een serieuze afweging met oog voor de MKB-supermarkt en is altijd bereid het een en ander nader toe te lichten.

